

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot adójaiért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Pünkösd napján

Ha a szóló vagy képző művészet ihletett mesztérének tetterős szelleme eszméit munkáiban velünk érezteti, szemünk elé állítja: bámuljuk abban a tiszta átgondoltság, az éies elmeihetség, a lángoló képzelem klasszikus alkotmányát; ha a tulvilági élet szellemlakói, az angyalok dicsőséges glóriájának zengő dalama visszaverődve az ég urániája távol létköréből érinti a hit bensőségének teljében örvendező keresztény artatán kebelet: lelkünk szent örömeik özönében uszva emelkedik, száll, repül ama varazs telep felé, mely fokozatos bámulatunknak magasztos tárgyát képezi!

A földi Jeruzsálemben vagyunk, egy alacsony völgynek veszélyes kátlanában zarandokolunk, itt is ott is a zivatarok sziporkázó villámszikrái lövelnek felénk; völgyünket közvetlenül egy csodálatos szépségben tündöklő kegyelemhegy övedzi, mely csucsainak tettenő magasságában a legmerészebben emelkedő felhőket latszik lenézni, de valóságban az emberi tehetség által megközelíthetetlen végtelen tökéletességnek angyal sziklavára . . . e drága kegyelmek összességének áldott angyalvárából, egy-egy gyógyító balzsamcsepp cseppen mély fekvésű völgyünk veszélyes kazaránába, és mi mint az aléltságból magához terti, érezzük annak melegítő jótékonyhatását . . . bámulunk . . . bámulatunk „netovább“ emelkedik, és valami tensesbb erő sugallata folytán sejtjük, tudjuk, biztosan állítjuk: hogy az nem egyéb mint „virtus superveniens Spiritus sancti in nos“ es most örömünk határtalan, érzelmeink tolmácsolatlanok . . .

Közel kétezer éve, hogy tellus golgothája könnyezett az atok terhe miatt . . . majd az olajfák zöld lombzatai fájdalmas-örömhangan susogtak a szomorkodó tanítványokkal együtt: hogy az isteni s emberi természet birtokossa, mint a hasadó hajnal bibor ténye eltűnt vizsga türkésző szemek elől . . . s ime ezen nagy erejű Isten- király elküldi a Szentlelket, ki midőn eljön: „docebit nos omnem veritatem.“ Hitünk legfenségesebb titka, miben az emberi

elmé hisz, mert hisz érdeme abban áll, s jövő boldogsága vagy boldogtalansága ebben kiinduló pontját, folytatása és bevégeztetését hálálja: a megoszolhatlan Szentháromság.

E magasztos Triasz nak harmadik személye a Szentlélek, kit a bünös világ Megszabadítója epedő hitőseinkhez oly hamar elküldött „qui ex Patre Filioque procedit“ ép oly boldog, nagy Ur, egyszerű szellem, változhatlan, örökkévaló, megmérhetlen, mindentudó: mint az Atya és Fiu, a más két isteni személy. . . .

Az erkölcs-vallásos keresztény kebelet, mely saját és a jövő nemzedék sorsát Isten, ember előtt szíven hordozza, szentegyházunk minden, de legfőképpen az ő három főünnepén: az elmélkedés és áhitat szárnyán emelkedve gyönyörködik a szent titokban, melyet éppen egyik vagy másik ünnep elejébe helyez; emelkedjék ma is tehát szent örömünk ékes oltára szívünkben, s égő gyertyáit képezzék a Szentlélek Isten. a lángoló szeretet mérhetetlen oceánja iránti lankadatlan buzgalomunk s imádó hódolatunk érző hő érzelem nyilvánulásai, mert ő a Szentlélek, a pünködsi király, a mint éppen tett a Mester tanítványival tanit, világosít még ma is bennünket.

Bámulatos, hogy egyszerű emberek, kiknek összes tudománya csak abban állott: hogy a hálót a vízben ügyesen tudta tartani a nemzetségek, népek, nemzetek bölcs tanítóivá válnak s oly elvont eszmegazságokat hirdetnek, mit se a neoplatonizmus se a peripatetizmus, se a stoicismus etc. nem vala képes ezélt megpendíteni sok erőlködése daczára is légkörébe vonni. Gazdagok, szegények, közönséges elme, meg szellemóriások: egyformán meghajtják fejüket az apostolokban beszélő Szentlélek bölcsesége előtt, „qui nos docet, docebit omnem veritatem.“

Ha boldogulni akarunk titokra van szükségünk; kell, hogy úgy mondjam, bizonyos szende fényű homálylyal vétessék körül az a mit hiszünk, mert ha mindent látnánk egyszerre nem volna érdem hinni; de lehetetlen volna is a dolgot szorosan véve hinni, mert a mit belátok az tudomány és nem hit;

noha ezzel nem mondom azt: hogy hitnek és tudománynak egy pontra ne lehetné irányulnia; — igen mindkét nemű, földi és égi boldogságunkban titokra van szükségünk, mely titok miatt már csak azért sem panaszkodhatunk, mivel a hajlékony lelkeknek, a Szentlélek világának természetfeletti fényözöne, a fogékony elne prakticus irányát ingyen kölcsönözi, azokat a nehezebb igazságok tanulmányozásában kormányozni vezetni szokta. Csak két példát említek: honnan tudta megmondani szent Genovéa, Párizs védszentje, szent Germán a nagynevű püspököknek, — ki mint a történelem tanuskodik ezen tudós létére roppantul bámult — hogy az ellenségek nem fogtak betörni a francia fővárosba? Honnan volt szent Terézianak annyi tudományos ismerete, a lelkek vezetése és a kegyelemről szóló tanra nézve? Szent Tamást a tudósok doctorát, nem is hozva fel: habozás nélkül kimondom, hogy a Szentlélek Isten tanította őket ama szent tudományokra, mert „multifariam multisque modis.“

Történelmi tényeket hozva fel: nemde a művészet és tudomány bijnokainak, kik már úgy is a „szépnek nevében a szépért küzdve“ nevűeknek „aere perennius“ emléket emeltek, adózni szoktunk halás kegyelettel. „minden nemzet szent talizmánként őrízi nagyjai örökre élő bevészelt tőkélyű műveit“? hogy ne emelnék mi is az egyházban s az egyházzal oszlopot a legfenségesebb titok harmadik szemelyének, ki a népek s nemzetek művészei, tudósainak szellemi tápot adományozó világosság tárháza; oszlopot a szeretet Istenének — attributívumát tartva szemelőtt — humanisztikus szent törekvésekkel; oszlopot, mivel nyelvek alakjában jelent meg, a nemes és üdvös dolgok megbeszélésében.

Ily irányban működve, a Szentlélek Isten marad és lesz „lumen cordium“ — Ő segít mindig, segíni fog vizsgálódásunkban.

Dr. Veress.

Nyílt kérelem

az erdélyi egyházmegyei főispánhoz.

Alulírott azon megbízást kapta kegyelmes főpásztorától, a bukaresti r. kath. érsek ur ő nagyméltóságától, hogy külföldjén könyvöradományokat gyűjtsön a bukaresti r. kath. papnevelde új helyiségének fölépíthetésére. Minélfogva mély hódolattal bátorkodik az Ur fölszentelt szolgáinak erdélyi főnséges területéhez eme legalázatosabb kérésével folyamodni: Méltóztassanak ezt az intézetet is nagylelkűségökkel megtisztelni.

Általánosan elismert igazság az, hogy a katolikusnak vallásossága elválaszthatatlanul egybe van forrva a józan hazafiaság erényével. Már pedig — bátorkodik alulírott mély tisztelettel kérdeni — lehet-e hazafiasabb ténykedést végeznünk, mint a minő az, mely szererint önkénytes adományainkkal egy oly intézetet fontartunk, mely az idegen földön csavargó, szegény székely fiukat fölkarolva, ápolja és neveli a végre, hogy majdan papokká képződven, a külföldön nyomorgó testvéreiknek mind lelki mind

pedig (amennyire csak lehet) testi szükségleteit kiélegíteni törekedjenek?!

E szerint tehát erős bizalommal intézi alulírott az erdélyi egyházmegyei, hazafias ftdő papsíghoz azon hódolatteljes kérését, miszerint a belföldi üdvös és támogatást igénylő intézmények mellett a főnnevezet: papnevelde is magas figyelmére méltatni és a jelen jubileumi sz. idényben a hívek tevékeny szeretetébe ajánlani kegyeskedjék.

Alulírott, mint szegény székely pórok szülöttje, jól tudja, hogy kedves székely népe nem igen rendelkezik fölösleges pénzzel, de egy-egy „éjtelnvi“ gabnát, pár tojást stb. szívesen hoz áldozatul a jóra való ürvnek.

Oh! vajha a föltisztelendő lelkészurak nem sajnálnák a fáradságot, hogy a jó népnek eme szíves ajándokait elfogva, azoknak értékét akár pénzben, akár pedig intent ok elvállalása által a bukaresti r. kath. érseki hatóságához ju tassák!

Eme szivességökért bizonyára dusan megjutalmazná őket a magyarok hatalmas I-tene.

Mit förtőn kívánva, mély hódolattal csókolja valamennyi erdélyi oltártestvéreinek a kezét.

Szombathely, 1886. Junius 5

György István,
a bukaresti magyar gyarmat rom.
kath. lelkésze.

A váltakozó, vagy osztályrendszer-e előnyösebb a népiskolában?

A Gyergyó kerületi r. k. tanító-egylet által jutalmazott pályamű.

— Irta: Józsa Sándor, tanító. —
(Folyt.)

Az osztályrendszer mellett más eredményekhez jutunk.

a) A tanításban. Itt a tanítónak minden évben ugyanazon tárgyakkal, ugyanazon koru gyermekekkel van dolga. Minden évben új kísérleteket tehet ugyanazon fokra; eljárásait, módszerét, minden évben bírálthatja, tökéletesítheti: ha olvasgat, ha valahol tanítást lát, csak egy kisebb pontra kell kiválóan fordítania figyelmét, az ő osztályának megfelelő tananyagra, eljárásra, és mivel mindig egy helyre gyűjtöget (nem hat helyre), mindig egy fokon kísérletez: néhány év alatt teljesen művészszerű válik amaz osztályban; világosan értendő gyakorlatilag: miképen lehet pl. az egyes tantárgyak által a gyermek ítélő, következtető vagy gondolkodó stb. tehetségeit fejleszteni; tudja jól, hogy a különféle tárgyak egyes szakaszai milyen irányban értékesíthetők a gyermek erkölcsi és szellemi s testi fejlődését illetőleg. Az ilyen képzett tanító bámulandó eredményt fog felmutatni tanítványai értelmességében és haladásában, a nélkül, hogy a tulterhelés, a sokféle tantárgy daczára, szóba is jöhetne.

Igy tökéletesedik évről-évre ugyanazon fokon az 1., 2., 3., 4., 5. és 6. osztály tanítója is, mi által meg lesz nyerve a legfőbb kellék, t. i. a tanításnak minden fokán

képzett, gyakorlott, jó tanítók fognak működni s az eredmény ez által mindvégig dusabb sikerü leend. Még itt megemlíthetem azt is, hogy az ilyen tanító, mely egy osztály módszeres vezetésében teljesen otthonos, a többi osztály módszerében is határozottan tájékozva van, mert hiszen nem sok a különbség e tekintetben, aztán meg a ki a maga álláspontján egészen otthon van: annak több ideje is marad a mellékes olvasgatásra, magasabb tanulmányozásra, mint annak, ki örökös kísérle ezés közt a pogatózik. Ezen elmondottak ismét az osztályrendszer előnyére vallanak.

b) Váltakozó rendszer mellett valahány tanító, annyi féle irányban haladhat, nincs meg közöttük az érdeklőzőség. Mindenik tudja, hogy tőle a gyermekek másik tanító keze alá nem mennek, azért könnyebben hagyja a tanítást, ha silányul tanít, ha hanyagol, ha nem képezi magát tovább-tovább, ha elavult módszert követ, ha rosszul nevel: tanítótársai nincsenek általa érintve, mert ama gyermekekkel nekik amugy sem kellend vesződniök, és e miatt — az — könnyelművé válhatik, és éppen itt (váltakozó rendszer mellett) tehát elszokhatik az önképzéstől, olvasgatástól, minék a tanuló gyermekek valják kárát. — Ez is a váltakozó rendszer ellen szól.

c) Az osztályrendszer mellett már szorosan tömörülve vannak (a tanítók) a tanítás sikeresebb tételére, mint a lánczoknak egymásba fűződő szemei, együtt egy szilárd egészet képeznek. Egyik tanítótól a másik keze alá mennek fokonként a gyermekek: mindenik a másiknak s öngmagának is ellenőrzőjévé válik. Igen, mert itt tanév elején a tantestület együtt részletesen összeállítja az évi tananyagot, kiszabja pontosan, mennyit kell az I, II, III, IV., V. és VI. osztályban külön-külön elvégezni. E részletes tervzetet mindenik magának (a más osztályét is) lemásolja. És ha valamelyik gyermek ama kijelölt anyagot el nem sajátította, akkor kénytelenítettik ismételn az osztályt. Ha fönnebb mehetett, a felsőbb osztály tanítója már tudja, ez mit végzett, mert a részletes tanterv kezében van, ugy a bizonyítvány is (akár havi részletekben) Itt tehát vétkes átbocsátás nem jöhet közbe, mert mindenik tanító ismeri mindenik osztály tananyagát. Ez eljárás mindenik egyes tanítóra nyomást gyakoroltván, az mindenesetre tiszteres erővel fog igekezdni, hogy a tantestület által részére kijelölt s ellenőrzött anyagot minél tökéletesebben átültesse tanítványainak szellemi tárházába; igekezdni fog továbbá, hogy minden évben nagyobb-nagyobb tökéleteségre jusson, nehogy hanyagsággal, megállapodással vádoltassék. És ez igen jótékony hatással van az illető tanító tovább képzésére s vele a tanítás sikerére is. Ez is az osztályrendszer előnyét tünteti föl.

d) De a tananyag kijelölésénél nem áll meg a rendszeren működő tantestület, hanem mindenik tagjától számon kerí a módszert — írásban — melylyel a részére kijelölt tananyagot fel fogja dolgozni. Ez uton a tanítók egymás eljárásaival megismerkednek, azt kölcsönösen megbíralják, mi által a módszertani eljárások egyöntetűvé tétének s a kollégák egymás által kölcsönösen képeztetnek. (Kitérő eg megjegyzem itt, hogy ezen bíralgatást ugyan megtehetik a tanítók váltakozó rendszer mellett is, de ott nagy haszon nem háramlik belőle, mert ott r-

i. a váltakozó rendszernél, mint láttuk, egy osztályban sem lehetnek tökéletesek a tanítók; de különben sem lehet meg az érdekeltség, mert mindenik tanító külön rendbeli gyermekekkel végzi a 6 évi tanfolyamot, a maga kezére dolgozik csak, ő kezdi tanítani, ő bocsátja ki az életbe ugyanazon gyermekeket, más kollega keze alá nem jutnak azok, s a tanítás menete és eredménye stb. ellen nem őrizhető.) A módszertani tanmenetek minden évben uj szenle alá kerülnek, azért: noz, ha valamelyik a kollegák közül előnyösebb eljárást talált volna ki, az közkinccsésé váljék.

Ilyen körülmények között nagyon természetesen a tanító ismét nem szokhatik el az olvasgatástól, önképzéstől, sőt e tekintetben erkölcsileg is sakkban tartatik egyik a másik által s szorítva van mindenik, hogy az előadásra időről-időre előkészüljön. — No és ilyen módokon a tanítás — nevelés terén minden iskolánál örökös javulás lesz: s a magyar tanítók saját gyakorlati tapasztalataikból fejlesztendik és irandják össze a methodust és paedagógiát és így — belülről kifelé erős nemzeti irányu nevelés — oktatás és irodalom fejlődik kéithon s minden lépény-nyomon nem leszünk kénytelenek, hogy akülföldet lessük, ha vajon nem jelenik-e ott meg valamely mü, mely a tapasztalt nehézségek elporlasztására utmutatást adhatna stb: itthon is lesz kitől tanácsot kérjünk s kérhessenek az ujoncz tanítók. Az ilyen módon vezetett osztályrendszerü iskolához, ha ujoncz tanító kerül, az készen találja a község viszonyai alapján készült gyakorlati módszeres tanmenetet stb. s ez többet ér neki, mintha kötet számra olvasgatná az általános oktatástani elveket s azon módszertani tanácsokat, miket olyanok írtak össze, kik gyakorlati tanítással ama fokon, melyről írnak, sohasem foglalkoztak s nem tapasztalás után, hanem csak ugy vaktában, taláalomra szórják a mesteri tudományt.

Ha régi tanító jut az intézethez, annak részletes módszerét — írásban, — szintén vizsgálat alá veszik s ha lehet okulnak belőle. Hogy számon kérjék az ujoncz érkezett tanító módszerét (utóbbiak), arra épen az osztályrendszerből folyó érdek község sarkalja őket.

e) Ha a tanító sok évig működik pl. az I. osztályban a 6—7 éves korban levő kis gyermekek lelki életébe anynyira bele éli magát, hogy a kicsinyeknek még szemükből kitudja olvasni: milyen természetüek, milyen tehetségüek stb? Tappintatos magatartást szerezhet s paedagógiai jártasságával anynyira megtudja nyerni pár hó alatt bizalmukat, szeretetüket, hogy, ha kezét valamelyik gyermek fejére vagy könyvére teszi, az áradozó örömmel mutogatja szülőinek a helyet, melyet tanítóbácsi kezével érintett. A hol a bizalmas szeretet megvan, ott az őszinteség is megvan, a hol pedig az őszinteség nem hiányzik ott könnyü kiisnenni a gyermeket s könnyü lesz nevelni is.

És az osztályrendszer folytán gyakorlott nevelővé lett tanító, képes is lesz helyes nevelést adni a növendékeknek, mert tudja, hogy a kis gyermekek ártatlanok s a náluk mutatkozó romlottság nem a szívben, nem az érzelmek elvadulásában, nem a szántsándékos gonoszságban gyökerezik, hanem tudatlanságból, tájékozatlanságból származik; tudja, hogy az erkölcsileg romlottnak látszó

gyermek nem annyira külső, kellemetlen hatásuk által, hanem a belső érületnek nemesítése, megváltoztatása által javítható. S nem metsző, irtó eszközökre, hanem inkább vető, ültető eszközökre van szükség. A kitől büntetéseket, fájdalmakat szenvedünk, az iránt bizalmunk, őszinteségünk meg fog csappanni, ezt mondom, tudja, s a kivített is értvén: jól nevelhet.

f) A mely községben a tanító több évig működik, annak polgárait, legalább a megfelelő iskolának kerületéből, ismerni fogja, ebből néhány nagyobb város képezhet kivételt, így tehát a gyermek viszonyainak kiismerése nem sok nehézségbe ütközik. 4—5 hét alatt ismerheti mind őket az osztálytanító.

Megemlítem itten újból is, hogy a tanulók osztályrendszer mellett is megismerhetők a szükséges fokig, mert hiszen, úgy gondolom, minden osztály tanítója tisztában van azzal, hogy tanítványait milyen korlátok között kell tartania nevelési szempontból. No, és ha tanítványai közül valamelyik a megállapított erkölcsi korlátot túl lépik, azt már ismeri is s mindjárt megkísértheti a javító módok alkalmazását és ezt annál könnyebben teheti, mert az egész osztály népeisége minden bizonytalansággal nem fog sehohol romlott vagyis rossz lenni — csak néhány százaléka: a melyik pedig a nevelési korlátot át nem lépik, azt szintén ismeri, még pedig mindaddig jónak ismeri, míg az is — botlást nem követ el.

A büntetések vagyis fegyelmi eszközök alkalmazásánál (a tanulók egyéniségének nem ismerése miatt, mely csak látszólagos) ballépést szintén nem követhet el az igazságos tanító oly könnyedén, mert hiszen a fegyelmi eljárások fokozat szerint vétetnek elő minden gyermeknél, s a mely gyermek az első fokú büntetés alkalmazására megjobbul: nehezebb büntetés arra nem fog szabható, a melyik pedig az első stb. fokú fegyelmi eljárások hatására is rossz marad, arra fokozatosan tovább bocsátandja (tanítója) a bűnnek érdemlett jutalmát mindaddig, míg jó eredmény nem mutatkozik. Ezt követeli az igazság. Így hát mindenik gyermeknek egyéniségéhez lesz mérve a büntetés — az osztályrendszer mellett is.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A.

Ünnepi naptár.

Verses jelmondatokban.

(Folytatás.)

Jun. 11. Sz. *Barnabás ap.*

„Sors“ Mátyásra esett, Pálhoz sorskapcsola Téged:
A sorsnak vajjon ebbe mi része vagyon? . .

Sz. *Flóra szűz, johannita nő.*

„Flóra“ „virággá“ lőn a régi Johannita-rendből,
Van sokféle virág; kertje a női világ.

Jun. 12. Sz. *III. Leó p. hv.*

Bölcs s fontos tett volt: császárrá kenne Károlyt,
Egyház és állam jó, ha karöltve vagyon.

Fakundói Sz. János szerzetes, hv.

Szüllhelye „Fakundó“ nyelvében szinte „facundo“:
A szív teljével szól, ki ekép remekel.

Jun. 13. *Pádvai Sz. Antal fer. r. sz. hv.*

Sok csoda-tény által tündöklék Pádvai Antal:
Légyen erős védőnk, mint vala minden időn.

Jun. 14. Sz. *Elizeus próféta.*

Illés szellemiben jár és munkál csoda-hiven:
Méltó ekkép lesz lángszívü mesterihez.

Nagy Sz. Vazul pk. et. hv.

Róla az őshagyomány, hogy bőre alig vala csontján;
Hogyha a test jól él, lelke sovány s elalél.
Nagy pap, író és bölcs; Valenssmás ellencin hős;
A szent, ési Kelet ő réa büszke lehet.

Jun. 15. Sz. *Vida vt.*

Ifju korod csak alig kezd fejleni: már lehanyatlak:
Mért, hogy a durva halál zsenge korodba talál?
Még se habozz; de rohanj piczi lábbal az átherék ormán!
Minden korba lehet félned az Istenedet.

Sz. *Bernát esperes, hv.*

Égbe utat tár a dicső Bernáthegyi zárda:
Nyolczszáz éve ragyog, ritka pap! a neved ott.

Jun. 16. Sz. *Julita özvegy s fia sz. Cyrus vtk.*

Julita oly bájdus s ártatlan kis fia Cyrus!
Mindent vesztve, a hit vigasza halni tanít.

Sz. *Aranyos pk. és tt. vtk.*

Megdől a vén Mainz, bár védi Aranyos, e védsáncz;
Serge ha szét zúdult: Attila sem vala Ur.

” Sz. *Remó pk. hv.*

Hildesheim szülé: Goszlárban az iskola ügyé;
Meissenben püspök lesz neve s hire örök.

Sz. *(Regis) Ferencz, jezsuita, hv.*

Narbon szüllhelye, de a Jézus rendje nevelte;
Jézus sz. Neviért élete lángja kiég.
Szent társulatokat pártol, szervez, vezet, oktat:
Jó szive ép odaforr, hol sebet éjt a nyomor.

Jun. 17. Sz. *Rajner pizai énekes, hv.*

Énekes és lantos könnyen szok lenni kalandos;
Rajner is e vészes pálya hinárjiba vesz.
Ah! de kegyelmes az Ur s szerme a szép ifjura fordul,
S tanuja Piza: miképp lesz, ki beteg vala, ép.

Sz. *Nikander ts Marcián vtk.*

Ők bajnok katonák s hitökért is véröket onták,
Oh bölcs (?) Mark Aurél! böles-e, ki ilyeket öl?

Sz. Adolf. *pk. hv*

Lám a pogány szülők magzatja hívő s leve püspök.
Most gyakran a hívők magzata litbe ripők.

Im e t s F. J á k ó.

Az öreg ur.

(Ellészelés a magyar szabadságharcz idejéről.)

Irta: **Prokupek Sámuel.**

Jelige: Per cruce[m] ad lucem.

(Folyc.)

Irtózatos álmaim voltak, vérengző fenevadak közé kerültem, melyek marcangoltak, éles fogaikkal mély sebeket ejtettek testemen. Majd úgy tetszék mintha meg lettem volna halva, átutaztam a pokol minden helyét, láttam és éreztem a pokoiban szenvedők kínjait. Ördögi kísértetek üldöztek. Nincs menekülés, nincs szabadulás!

Szörnyű lázban szenvedhettem. Mellemen és fejemben óriási kínokat éreztem, óriási teher nehezedett rájuk. Forróság gyötrött, belsőm égett, víz után kiáltottam. Majd mintha forráshoz értem volna, möhön szűr-ésöltem az üdítő cseppeket. Egy kevés könnyebbülést éreztem, s eszméletem is kezdte helyre állni. Bágyadtan nyitottam fel szememet, derengő lámpa fény volt az, mit először észrevettem. A hűvös, rendes levegő még jobban észre térített, bámulva néztem magam körül. A félhomályban valami földalatti helyiséget véltem fölismerhetni; a borszag, a hordó törmelékek végre bizonyossá tevénnek, hogy pinczében vagyok.

Hogyan kerültem ide? Megfeszítém emlékező teher ségemet. Arra világosan emlékeztem, hogy golyó ta ált mellemen vagy vállamon, de hogy azután mi történt, hogy jutottam ide, azt nem magyarázhattam meg magamnak. Álmaimban úgy tetszék, mintha nőm szelid alakját is láttam volna. Ez mind átfutott zavart velőmön, de nem sokára ujjalag önkívületbe estem.

Valaki bejött a pinczébe, hozzám lépett s úgy tetszék, mintha nevémen sz litana es csendesen zokogott.

Nagy nehezen felnyitottam szememet s ime hű szolgámai Petruczot ismertem fel.

A gyermek örömkialtást hallatott.

„Hála legyen a jó Istennek, hogy a domnu végre magához jött.“

„Hol vagyok, hogyan jutottam ide, hol vannak nőm és gyermekeim? Ezek voltak első szavaim.

A kis fiu habozott, látszott, hogy küzd önmagával és nem akarja a valót kimondani.

„Szólj fiu! mi történt?”

„Ne izgassa föl magát jó domnule, minden jól van, jó helyt vannak ők.“ Oly különösen mondta ki e szavakat, hogy önkénytelen borzongás futott végig rajtam.

Csak később, midőn az eseményekről értesültem, értettem meg a fiu habozását. Mesét gondolt ki s azt beszélt el nekem: hogy nőm és gyermekem szerencsésen elmenekültek, hogy mivel sebeim miatt elszállítani nem lehetett engem, a pinczébe hozták s az ő felügyeletére bízták.

Öröm járta át keblemet ezek hallatára. Nőm és gyermekeim veszélyen kívül tehát. Csak az ő életök legyen

biztonságban, az enyim Isten kezében van. Hiu remény, rettenetes esalódás!

Most magamra gondoltam. A golyó jobb válperezemen hatolt át s szerencsére a mint később értesültem az orvos eltávolította a sebből. A hideg vizes borongatás, mit Petrucz gyermeki gondnal koronkint megújított orvoslá a sebet. Csak arra nem emlékeztem, mikor kaphattam fejemre ütést. Fejem hasonlóan be volt kötve hideg vízbe mártott ke dővel.

A krízis elmúlt s én határozottan javulásnak indultam. A külvilági eseményekről Petrucz beszélt egyet-mást de észrevettem, hogy a valót titkolja. Majd a természet is megkivánta a magáét: éhséget éreztem. A jó fiu, ki tudja honnan, szerzett tojásokat és kenyeret, sőt egy kevés bort is hozott egy palackban. Egy kevésé felüdültem s erőm kezdett visszatérni.

A fiu koronként eltávozott és hozott friss tejet, mely jótékonyan hatott állapotomra. Mivel folyton gvenge voltam, nem kelhettem fel fekhelyemről, Petrucz szorgalmasan ápolt. A siri csöndet, mely a pinczében hangozott, nem zavarta meg semmi zaj. A külvilág mintha kihalt volna, semmi székézőrgés, emberi hang nem hatolt ide.

Azt nem tudtam hány napig feküdtem élet-halál között s így azt sem tudtam hányadika van. Egyébiránt nem törődtem ezzel sokat, csak folyton arra kértem Istent, hogy mennél hamarabb visszanyerhessem erőmet.

Egy délutáni napon egy kevésé elszerűltem. Petrucz szokása szerint élelmiszerek után járt. Léptek zajára ébredtem fel, a lépcsőkön több ember magyar beszéd között jött le. Az ajtó kinyílt s B. honvéd-hadnagy két közhonvéd s Petrucz kíséretében belépett.

Nagy öröm fogott el. Hogyne, hisz honfeleim jelenléte az aggodalmas egész tengerétől szabadított meg. Mert ámbár el voltam rejtve, folyton ki voltam téve az oláhok vad önkényének.

B. hadnagy melegen és látható örömmel üdvözölt. Rögrőn felszólított, hogy e helyet cserélien fel más lakályosabbal s a két honvéd támogatása mellett felmentem a külvilágra. Bámulva néztem körül. A mit most szemem láttak, az nem a barátságos kis város volt, tiszta házaival, hanem egy tökéletes romhalom. Csonka tornyok meredtek a félig romba dőlt templomokon; a házak fedelei leégve, minden összezuhalt tárgy szétrombolva; a pusztulás rémítő képei mindenütt.

Balsejtelem fogott el. Eszembe jutott Petrucz titkolódzása szomorúsága.

Házunk, melyben családom lakozott hasonlóan kirabolva pusztán állott. A földön elszort butor töredékek, széttört képek, edények s más tárgyak heverték. Fájt szívem, felismervén az egyes tárgyakat.

Egyik szobában ágyat hevenyésztek és én felöltözve rá dültem. Kimondhatatlan előérzett szállott meg. Nem volt ayugtom. nőm s gyermekeim képe folyton előttem lebegett. Most egy kevésé elszerűltem mire a szoba kiürült. Nem aludtam sokáig, felébredtem; senki sem volt közelemben. Siri csend uralgott mindenütt s im egyszerre megcsendül a lélekharang a kath. templomban, mely egyedül maradt meg épen. Felkeltem kinéztem, de sehol egy élő lényt sem láttam. A lélek harang folyton csengett. Mint a holdkoros, ki nem lát, nem hall semmit csak ki-

tűzött czélja után tör, én is hasonló állapotba estem: botomra támaszkodva, ki léptem szobámból, ki az utcára. A lélekharang folyton zugott mintha hívott volna, lassan vánszorogtam a temető felé. Midőn egy kanyarulathoz értem, előmbé tűnt a temető.

Nagy népsokaság volt ott, úgy tetszék min ha temetnének. A honvédek nagy számban és más nemkültek. Rémitő sirás zaja hatott fülembé. Gyermekek kik szülőket, szülők kik gyermekeiket, hitvesek kik hites társaikat siratók; oly fájdalmas volt e látvány. Nagy nehezen oda vánszorogtam. A honvédek önkéntelen átengedének soraikon: egy félig meghalt embert, ki kedveseit keresi. A sirokhoz érkeztem. Épen akkor hantoltak fel több nagy sirt. „Nőm, gyermekeim! mondjátok meg hol vannak nőm és gyermekeim!”, kiálték kétségbeesetten. Sok kemény harczos szeméből könnyek hullottak, senki sem akart kérdésekre válaszolni. Szemeim egy ismerősön akadtak meg „szólj hol vannak gyermekeim s nőm!” görcsösen szoritám meg karjait. A férfi nem válaszolt s tán önkéntelen is oly mozdulatot tett, mely éles törként hatott szívemre: karjával egy frissen felhantolt sírra mutatván. Szilaj kétségbeesés fogott el a sírra rohantam, körmeimmel ástam, ástam: „add vissza nőm és gyermekeim!” ezt kiáltozván: Ástam, ástam míg nem előm s eszméletem el nem hagyott s ily állapotban haza nem vittek.

Az eseményekről később értesültem midőn majdnem halálos betegségem után erős természetem újból győzött. Oh bár haltam volna meg akkor: Mennyi fájdalomtól meg lettem volna mentve. De e jó Isten még nem akarja. Midőn megszébesülve a sorból kiestem, gyorsan lakásomra vittek. Képzehetni mily rémülettel fogadott nőm, de ő nem volt az, kit a csapások megfosztanak az eszélyességtől. Gyorsan az ápoláshoz fogott. A honvéd orvos megvizsgálta sebeimet, kivene a golyót es nőmet megnyugtatta azzal, hogy a seb nem életveszélyes. Így tehát a remény vissza tért családomba, de annál nagyobb volt a veszély, mely mindnyájunkat fenyegetett. Késő éjjelig védelmezték a honvédek a várost, hősiés kitartással; egy egy tíz, száz ellen küzdött. Azonban az oltások száma es verszomjas dübe az éj beálltával folyton növekedett; így tehát Havanai, hogy seregét megmentse elhatározta, hogy meg az éj el fog vonulni. Ez megtörtént, de a városi szépség védelem nélkül maradt. Értesült erről az olahság kemerei által s másnap május 10-én minden felől, iszonyu ordítás között a városra rohant. A mi ezután történt azt toll leírni nem képes. A várost több helyen felgyújtották s erre a rabiashoz es gyilkoláshoz fogtak. A gyilkosok dübe leírhatatlan volt.

Csecsemő gyermeket bölcsőjében vagy anyja kebelén, a női gyermeket közt; az atyát owei védeimében bonczolák toll. Nem volt itt tekintet korra nemre, álláspontra, nemzetiségre. Kő-kövön, ház kirabiatlan, szélesség fertőzetlen, csecsemő, aggkor, női méltóság gyalázatlan nem marad. Nem kegyelmezték meg Isten házában sem: a szent edényeket ocsmánysággal megszentésgtelenítették; a szent ostyákat megégezték, Isten szolgálait is keresett kinok közt kivégezték.

Szegény nőm es gyermekeim sem menekülhettek meg a sorstól, melyben minden mi nem olták volt osztozott. Az ő életüket is kioltá az ördögi kegyetlen tömeg. Ha

majd Isten tronussa elé kerülnek azok, kik e népet es szörnyű tettekre vezették. Isten is úgy legyen irgalmas a mint őök kegyelmet osztoztattak!

Élet-halál között feküdtem s ez sem mentett meg engem se, fejemen iszonyu csapásokat tettek. A szörnyű nap elmúlt s a tömeg kijózanodott s talán lelkiismerete is furdalta, e' huzodott véres tetteinek színhelyéről. Ekkor jött Petrucz házamba. A jó lélek keserves könnyeket hullatott, midőn nőmet es gyermekeimet oly kegyetlenül meggyilkolva találta. Majd észre vette, hogy bennem még egy kevés élet lappang. Fekhelyet készítet a pinczében s oda lehurczolt e ymaga s ápolt míg végre magamhoz jöttem.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Püspök urunk ő nmlgának főpásztori körutjából.** Sz. udvarhely, 1886. jun. 5. Mint már említve volt, május 26-án püspök Urunk ő nmlga Szent-Léleken részesítette a hívőket a Szentlélek kegyelmében. Délután 5 órakor, éppen az esperesi kerület központjába, Udvarhelyre volt indulandó ő Excellentiája, midőn a székegy-anyakavárosból többen, élükön Ugron Gábor országgyűlési képviselővel diszes fogatokon, Szent-Lélekre a szeretett főpásztor elé siettek. A szentléleki hívek most ke-reésztlobogó alá sorakozván, processionaliter kísérték a távozó drága vendéget a községük fölött emelkedő hegytetőig. Itt ő nagyméltósága szívélyes búcsút vévén szerető nyájától, megindult a kocsi imponzáns sora. A szép völgyben vidám hangulatban érkezünk a kies székegy Gaszteinba — (a Szejkefürdőhöz). — Az itt felállított diszkapunál fényes lovasbanderium várakozott a várva-várt főpapra s hatalmas üdvkiáltásokban tört ki, midőn annak virágkoszorus kocsija a szép trophaeum előtt megállott. Most Soó Gáspár főgymnasiun tanár állott elő, s az udvarhelyi kath hitközség nevében ékes szavakban köszöntötte a nyáját látogató főpásztort. Soó-köszöntésére ő nagyméltósága szokott kedvességével válaszolván, ismét urunk eredtünk: elől a diszes banderium, utánna miniegy 25 négyes es kettős fogat. Szombatfalváról kezdve egészen az udvarhelyi plebánia templomig igazi triumphalis menet volt ez!

Udvarhely város vámsorompóján belül ismét hatalmas diszkapu állott előttünk, mely mögött az ipartestületek zászlói alatt a tágas utcát egészen belepte a magas vendég elé siető néptömeg. Itt a város nevében Liszkay Károly, a városi tanács főjegyzője, tolmácsolta azon örömet, melyet Udvarhely osztatlanul — valláskülönbség nélkül — érez akkor, midőn az erdélyi püspöket, a nagyrabecsült főpászort keblébe fogadhatja.

Miután ő excellentiája szívélyes köszönetet mondott az iránta tanusított figye emért, ujriadió éljenekben tört ki a lelkes népsereg, s csakhamar mozsarak dörgése es a város összes harangjainak zugása között, a városi erőteljes zenekar lelkes indulója mellett, zöldfásorokkal diszített s illatos füvel behintett uton haladt a valóban imponáló menet a harmadik, a leányiskola déli sarkánál felállított diszkapuig, melyek mindkét oldalán rózsabimbók-

ből művészileg kiállított üdvözlő feliratok ékesítettek. E diszkapu előtt a főgymnasiunai és elemi-iskolai ifjuság, mögötte pedig a leányiskola üvendékei az irgalmas nővérek vezetése alatt képeztek sorfalat.

Miðön a főpásztor kocsiából kiszálván a kapu elé ért, a fehérbe öltözött leánykák egyike kedves szavak kíséretében gyönyörű virágsokrot nyújtott ő nagyméltóságának.

Innen azután ismételt harangzugás és riadó üdvkiáltások között értünk a plebanialis templom aittaja elé, hol a kerületi papság — élén Jung-Cseke Lajos főesperes és helybeli plebánussal-várakozott kegyelmes atyjára. Itt az említett esperes plebános szíve mélyéből kiválóan szívénnek hálás érzelméből fakadó, minden szóban találó és megható, oly remek beszédet mondott, hogy több tekintélyes ember azután is elmondá arról: valódi gyöngy vala az, az alkalmi beszédek mezején. Frappant őszhang volt erre a főpásztor válasza: „teljes megnyugvással“ mondá a többi közt — adom vissza eme kulcsokat, mert megvagyok győződve, hogy azok Főtisztelendőségei kezében — a legméltóbb kezekben vannak tetéve, s én most örömmel mondhatom, hogy püspöki intézkedéseim között az egyik legsikerültebb ténynek tekintend főtisztelendőségnek ide történt kinevezetését. E ritka jelenetnek méltó folytatása volt a templomi ünnepély.

Alig lépte át ugyanis ő excellentiája az egyház küszöbét, Bándi Vazul főgymnasiunai tanár vezetése alatt azonnal rázendült a főgymnasiunai ifjuság zene és ének karának fonszéges: „Ecce sacerdos“ a. A fuvó és huros hangszerek gyönyörű akkordjai a polyphon ének szabates és lelkes előadása igen alkalmas módon készítették elő a zsufolásig megtelt templom közönségét a főpásztori áldásra.

A templomi ünnepély után a plébánialak „nagytermében a különböző testületek tisztelegtek ő nagyméltóságánál névszerint: a megyei tisztikar, a kir. törvényszék, katonaság-, főreáliskolai és főgymnasiunai tanártestületek, egyháztanács, kerületi papság stb.

Másnap volt a bérnálás. Nem fárasztom az olvasókat ennek részletes leírásával. Elég megemlítenem, hogy a püspök urunk ő excellentiája által pontifikált mise alatt a tegnapi éőnyösen ismert zene és énekkar működött, s hogy a fényes istentiszteleten Udvarhely színe-java valáskülönbség nélkül jelen volt. Szentmise után a helybeli káplán mondott lelkes prédikációt, melynek végeztével ő nagyméltósága teljes ornatibusban jelent meg a szószéken. A püspöki szónokról elmondhatjuk: „Surrexit quasi ignis et verbum ipsius quasi facula ardebat.“ Délután két óraker a város és vidék intelligentiájának szép koszorúja, számszerint 87 személy telepedett le a főesperes vendégszerető asztalánál ő nagyméltósága körül. Ebéd alatt, melyt az udvarhelyi első népzenekar ropogós nótái fűszereztek, több talpraesett toastot is hallottunk: nevezetesen: a házigazdától, az ünnepelt püspöktől, Zajzon hely. hitvallásu lelkésztől és a ritka humoru Márkovics Jakab főesperestől.

Következő nap, pénteken d. e. a főgymnasiunot és az elemi iskolát szerencsételte magas látogatásával a püspöki legfőbb igazgató. Minden egyes osztálytán huzat-

mosabban időzött, s meghallgatván az előadásokat, elégedetten hagyta el a Muzsák falait.

Délben Ujron Gíbor ő méltóságának választékos böjti ételekkel dusan megrakott, vendégszerető asztala fogadta a nagymtsgu főpásztort és számos kíséretét. De már 1/4 óraker ismét iskolában találjuk a fáradhatatlan püspökt. Az irgalmas-nővérek vezetése alatt álló leányiskola páratlanul szép jelenetnek vala ez alkalommal színhelye. Az ártatlanság színébe öltözött kedves üvendékek rózsalánczccsal egymáshoz fűzve a portától egészen a házi kápolna aittajáig sorfalat képeztek, és gyermekded kedvességgel köszönté minden áttel enes pár az előtte elmenő jó atyát, ő nagyméltósága a mondott aittóhoz érvén bement a kápolnába, s rövid imádság után megtekintette annak felszerelését. Ezalatt a üvendékek az iskola dísztermében vonultak, melynek egyik felében az irgalmas nővérek páratlan leleményessége ez alkumra festő ecsetére méltó virágos kertet varázsolt. Másik felében már előkelő közönség foglalt helyet. A férfiak közül többek között ott láttuk az alispánt törvényszéki elnököt, a megyei tanfelügyelőt, Soó szolgabírót s később Ujron Gíbor is. Keves idő múlva idejött ő nagyméltósága is, kit azonnal a terebbe léptekor a üvendékek két hangra énekel gyönyörű üdvözlő dala fogadott. A kedves dal elhangzása után oly szép jelenet következett melyet a toll leírni nem képes. Az ily scenát látni és hallani kell! — Ugyanis, az említett virágos kertben egy asztal körül tíz kisebb és nagyobb, ruhában és formában angvaihoz hasonló leánygyermeket találunk. S ugyan mit csinálnak ez angyalok? — Ők bizony konferenciáznak, még pedig oly módon, hogy eme konferenciában a tanácskozás ideája a legmegfelelőbb alakban valósul meg e őttünk. Alig nyitja meg a gvülést az ifju korelnök, s már egymást váltják fel a szellemes szónokok. Mindenik tud utat és helyeset mondani; nem rontja el mit a másik épített, csak egy művészi vonással módosítja és tökéletesíti az előtte szóló nézetét. A tanácskozás tárgya, a fontos kérdés: — miként lehetne a már körükbe jött püspök bácsit legalkalmasabb módoval üdvözölni — már érdemleesen megvan beszélve. Az elnök enuciál: tehát mindenki a kertnek általa művelt részéből elhozza kedvence virágait s azokat a közönsön későrendő s a fő püspök bácsinak átnyújtandó koszoruba saját maga befűzi. Most megindú a munka s a symbolikát alaposan ismerő kis kertész nő, bájos dialogusokban beszélnek azon esznékről, melyeknek a kedvence virágok symbolumai. A figyelmet mind inkább fokozó s valószéges drámai actióval kötött koszoru elkészülvén, szintén drámai fordulatokban történik csinos koszoru átnyújtására egy alkalmas szónok megválasztása. Mint az eredmény mutatá, a választás jól történt; mert a tündérvkert szónoka derekasan oldá meg feladatát. Beszéde minden ízében sziveket indító köszönet, köszöntés s végül áldáskérés volt. A jó gyermekei köszöntésétől teljesen meghatott édes atya hangján válaszolt az áldott lelkű püspök, s lelke lelkéből ad a meg a kívánt benedictiot. Ezen, halvány vonásokban feltüntetett, épületes jelenet után tanítóik vezetése alatt osztályaikba vonultak a üvendékek. Itt is felkereste őket a jó atya, s másfél órai ott időzése alatt kedves alkalma nyílt személyesen meggyőződnie, hogy az önfeláldozó nénék iskolájában a szív-

képzés tökéletes harmoniában van az értelem fejlesztésével; a szerencsés Udvarhely pedig szent Vincze leányaiban megbecsülhetetlen kincset bír.

Az udvarhelyi visitationának legalább főbb mozzanatait a fennebbieken megemlítvén, azt hiszem nem lesz helytelen azt is jeleznem, hogy ő excellentiája május 28-tól jun. 5-ig a központ körül fekvő hitközségekben végzett püspöki funkciói után — kétszeri kivétellel — mindig visszatért udvarhelyi székhelyére, s így az udvarhelyi papság huzamosabb ideig azon kiváló szerencsének örvendhetett, hogy páratlan kegyességű püspökének atyai körében, az esperes-plébános vendégszerető asztalánál vacsoráztatott.

Mondanom sem kell ezek után, hogy a Robombónok városa 10 napra püspöki székvárossá lőn. A hitbuzgó, ő nagyméltósága apostoli megjelenésétől intensívebb szeretetre gyuladt egyházközség meg is ragadta a kedvező alkalmat, s jun. 4-én esti egynegyed 9 órakor — mint ő excellentiája püspökké szenteltetésének évfordulati vigiliáján — impozáns pompáival rendezett faklyászenével s üdvözlő beszéddel mutatta be püspöke iránt való hódolatának adóját.

Másnap ő nagyméltósága helybéli pleb. templomban 10 pap assistentiója mellett olvasott szentmisét. Misa után Jung-Csacse Lajos főesperes a jelenlevő papság élén érzékeny beszédet intézett az ünneplő, ünneplő s egy óra múlva Udvarhelyt abba hagyó kegyes atyához. Mint a nemzetek apostola elé Efezusból Milésusba jött presbyterek, mi is könnyes szemekkel állottunk távozó atyánk és apostolunk előtt; szívesen vettük megható intelmét, szívünk azon buzgó imájával váltunk el: A hatalmas Isten kegyelme legyen szeretett atyánkkal, segítse főpapi munkájában, s teljes épségben vezette székhelyére!

—h—l.

— **Vidéki levél.** Főtisztelendő szerkesztő ur! Legyen szíves következő cikkemet becses lapja a „Közmuvelődés“-be főivenni. *) Egy új reménységű tör. nemzetünk egére, egy százados hanyagság hamvaiból fölélesztett nemes tűz, a nemzeti önértetnek már kialakuló félben volt szikrája, mit egy önfeláldozó nemzeti missionarius lankadatlan buzgalomával gyujto t lángra szent Ferenczrendi szerzetes, bolyai róm. kath. lelkész, tisztelendő Széles Ferencz ur, e vallásos szertartásait nemzeti viselkedését, anyanyelvet és nemzeti önértetét majdnem egészen elfeledett bolyai magyarságban. El nem mulaszthatom fentisztelt barátom iránti nagybecsülemnek, és a bolyai róm. kath. tanuló iskolás gyermekek május hó 30-án tartott vizsgáján tapasztalt meglepetésének nyit-téren is kifejezést adni. Vizsgázott itt — az anyanyelvüket szinte elfeledett magyar gyermekeken kívül, néhány román és izraelita gyermek is, szabatos magyar nyelven, kitűnően minden egyes tantárgyból. Meggyőződhetnénk ez alkattal is, hogy mit volt képes a lelkes hazafi 19 havi faradhatlan szorgalma, — egy személyben, mint lelkész és tanító — az oktatás terén e kis gyermekekkel is elérni, kik szülőikkel együtt az elrománosodás útjáról visszatereive, azon örvendetes ellentétben állanak az alig

mult elszomorító, lehangoló kép:vel szembe, hogy ma nincs magyar Bolyában, ki szép nemzeti öntözetében pontosan templomba ne járna, nincs magyar család, mely egymás közt idegen nyelven beszélne és magyar nemzeti létét büszkén ne merné említeni, a praedominans román és szász elem gunyolódásaival szemben. Mindez sok és nagy küzdelmek eredménye e kis magyar szigetén a nagy román tengernek. Növelte e meglepő gyors eredményt erdélyi róm. kath. püspök Lönhart Ferencz ő nagyméltóságának mult 1885. évben tett főpásztori látogatása, melylyel Bolya községét szerencsétette; leirhatlan lelkesedés szállta meg akkor és azóta egész völgy katolikus magyarságát ő nagyméltósága kegyes ígérétei folytán. Bátor vagyok e szép reményű virágzást, nehogy az tán gyümölcsteien lehulljon, ő nagyméltósága magas figyelmébe ajánlani hitfelekezeti és hazafisági szempontból. — Egyszersmind bátor vagyok az erdélyi közmuvelődési egylet becses figyelmébe ajánlani az összes bolyai völgyi magyarság ügyét, hogy annál kihatóbb legyen ez eredmény, mit tisztelendő barátom 300 frt évi csekély fizetéssel elérni képes volt. Bolya, 2/6. 1886.

Bolyai Gáspár.

I R O D A L O M.

Magyar hittudományi irodalmunk barátainak ezennel szíves tudomására hozom, hogy „**A szent mise áldozati valósága**“ cím alatt a szent miséről, mint az új szövetség áldozatáról írt dogmatikus tanulmányom a ftd. győri egyházmegyei hatóság engedélyével, — **sajtó alatt van.** A főnsé: es tárgyának szinte kimerítetlen sokoldalúságából — csak egy kérdés az, megvilágításához kíván járulni e székeny dolgozat: **hogy mi a szent mise áldozat valósító eleme (ratio formalis sacrificii)?** más szóval: mi teszi azt, hogy a szentmise igazi es valóságos áldozat? A könyvecske díszes kiállítással mintegy 10 nyolczadrét ivre terjed, s **még e hó végén megjelen.** — Ára példányonként 1 frt s az összeg beküldőnek bérmentve — megrendelésre pedig postai utánvétellel küldetik. **Növendékpapoknak** együttes megrendelésre minden hatodik példány ingyen. Az esetleg könyvtárusi bizományba kerülő példányok ára megfelelőleg magasabb lesz. A megrendelési kérem nevére czívezni: **Teleky-utca 49. szám, Győrött, 1886. május 20.** Kisfaludy Á. Béla, theol. tanár.

Megjelent „**Uj magyar Sion**“ Egyházirodalmi folyóirat. XVII. évf. májusi füzet. Szerkeszti Zádory János. **Tartalma:** A szent benedeki apátság alapító levele — A halottégerőről. — A szabadkőművesség. — Biblia és tudomány. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Ára egész évre 6 frt.

„**Tájékoztó**“ Egyházirodalmi folyóirat. 1886. 6. füzet. Szerkeszti és kiadja Füssy Tamás Budapesten.

„**Gondülő**“ Szépirodalmi hetilap. II. évf. 38. szám szerkeszti és kiadja Székely Aladár Budapesten. **Tartalma:** Eladó birtok. Irta Tolnay Lajos — A babértalanoknak. Költemény, Kántor Imrétől. — Az utolsó kurucz világ. Regény. Irta Margitay D. — A kenyérfárusó. Irta Montepin X. — Vegyes. — Ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.

„**Magyar Háziasszony**“ Háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap. Szerkeszti Andrea. Kiadja Dr. Murányi Armin Budapesten. — **Tartalma:** A király mondta. — Lássuk az érem második oldalát. — Háztartás. — Hölgyek gyönyörisége. — Kerti élet. — Házi állataink. — Konyhaszt. — Vegyesek. — Halászn. — Budapesti élet. Az ördögös professzor. — Kamilla. — Irodalom és művészet. — Apróságok. — Ára egész évre 6 frt, — félévre 3 frt, — negyedévre 1 frt 50 kr.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **A piskii templom disze.** Nagyméltóságú Lönhart Ferencz püspök urunk kegyességéből a piskii vasuti gyártelepítvényen felépített templom legközelebb

*) Örömmel tiszteljük vidéki tudósítónk díszes sorában minden kalomna. Szerk.

gymnasiumnak derék tanára, Straubert Odön által festett kítűnő oltárképpel fog feldiszittetni. Ezen oltárkép, mely 260 cm. magas és 170 cm. széles Szent István magyar királyunkat ábrázolja, midőn térdelve az oltár előtt a boldogságos szűz Máriának felajánlja Magyarország királyi koronáját. A — fájdalom — nem nyilvánosan, hanem csak Straubert Odön tanár ur lakásán felállított olajfestmény e napokban a várbeli intelligenciában számos látogatóra talált. Mindnyájan gyönyörködünk e kítűnően sikerült művészies kivitelű festményben. Az első benyomás, melyet e gyönyörű, természetű kép gyakorol, leköti s a néző szeme teljes nyugodtsággal marad csüngve rajta, mert nem festett képet, hanem valódi, élő alakot, vagy legalább szobrot vél maga előtt látni. A színösszehangzat, mely a képek minden egyes részei közt uralkodik, oly jótékony hatású benyomást idéz elő a nézőben, hogy ez szemét alig veheti le róla. A kép főalakja, t. i. Szent-István életnagyságban van véve s mesterműnek mondható, a plasztika benne a művészet magas fokát érte el. Hosszabbban tartó megnézés mellett az ábrázolt életet nyer, a haj és szakál pedig a német alföldi iskolára emlékeztet és a szentet jellegző fénykör oly természetűen lebeg feje fölött a légben, hogy a néző valódi s nemcsak ístett aranyugáru karikát vél látni. Az egész alaknak kidomborodása, de főleg a palást ránczozata a művész kítűnő kezéről tanuskodik s a szemlélő önkénytelenül is hozzá akar nyulni a ránczokhoz. Kítűnő összehangzatban áll Szent István alakjával a felhők közt megjelenő boldogságos szűz Mária és egy csinos angyalpár is. Újból ismételjük, miszerint nagy kár, hogy e kítűnő kép nem lett kiállítva a közönség szemlélésére. A helyi gymnasium pedig büszke lehet Straubert Odön derék tagjára s megvagyunk győződve, hogy a pisküi templomban is, mint itten is történt, e jeles mű mesterének csak elismerést fog szerezni.

— **Püspök urunk ő méltósága** az udvarhelyi esperesi kerületben végzett főpásztori körutjából folyó hó 12-én délután székhelyére szerencsésen visszaérkezett.

— **Lapunk zártakor vesszünk a gyászhirot,** hogy Rieger Gottfried sz. udvarhelyi r. k. gymnasiumi és finveldei igazgató f. hó 9-én hosszas betegeskedés után megszűnt élni. Az egyházmegye egy jó papot, a nevelés és tanügy egy lelkes barátot és tehetséges erőit veszített benne. Reméljük akad az udvarhelyi gymnasium jeles tanárai között, a ki a korán elhunyt jeles igazgató érdemeit lapunk hasábjain is illően fogja méltányolni.

— **A károlyfehérvári püsp. lyceumban** tartandó vizsgák sorrendje az 1885-6-ki tanév második felében: Jun. 8, 9, 10. érettségi vizsga. — Jun. 12. szünet. — Jun. 16. az I. bölcsészeti oszt. vizsgája a Hitanból, Magyar és Latin nyelvből. — Jun. 18. a III-IV. éves theologusok vizsgája az Egyházjogból. — Jun. 19. az I-II. éves theologusok vizsgája a Dogmatikából. — Jun. 21. az I. bölcsészeti osztály vizsgája a Görögnyelvből, Mennységtan, és Természettanból. — Jun. 22. a III-IV. éves theologusok vizsgája a Lelkipásztorokodásból. — Jun. 23. az I-II. éves theologusok vizsgája a Studium Biblicumból. — Jun. 25. az I. bölcsészeti osztály vizsgája a Német-nyelv, Történelem és Bölcsészettől. — Jun. 26. az

I-II-III. éves theologusok vizsgája a Bölcsészettől. — Jun. 27. Osztályozás. — Jun. 29. Zárünnepély. — Felsőbb jóváhagyással az igazgatóság.

— **A gyulafehérvári r. kath. nagygymnásiumban,** 1885-6-ik tanév végén tartandó nyilvános vizsgálatok sorrendje. Jun. 15. 8-12-ig, Hittan, I-II-VI. osztály. — Jun. 15. 3-4-ig, Románnyelv, II-III. osztály. — Jun. 16. 8-12-ig, Hittan, III-IV-V. osztály. — Jun. 16. 3-5-ig Torna, I-VI. osztály. — Jun. 17. 8-12-ig, 1-ső csoport Magyar, Latin, Német, Történelem, III. osztály. — 2-ik csoport, Magyar Latin I. osztály. — Jun. 17. 3-5-ig, Ének, I-VI. osztály. — Jun. 18. 8-12-ig, 1-ső csoport, Magyar, Latin, Görög, Német, VI. osztály. — 2-ik csoport, Latin, Magyar, II. osztály. — Jun. 19. 8-12-ig, 1-ső csoport, Magyar, Latin, Történelem, Német, IV. osztály. — 2-ik csoport, Természettan, Mennységtan, Történelem, V. osztály. — Jun. 21. 8-12-ig 1-ső csoport, Számтан, Mértan, Földrajz, Természettan, III. osztály. — 2-ik csoport, Földrajz, Mértan, Számтан, I. osztály. — Jun. 22. 8-12-ig, 1-ső csoport, Mennységtan, Természettan, Történelem, VI. osztály. — 2-ik csoport, Földrajz, Számтан, Mértan, II. osztály. — Jun. 23. 8-12-ig, 1-ső csoport Magyar, Latin, Görög, Német, V. osztály. — 2-ik csoport, Számтан, Mértan, Természettan, IV. osztály. — Jun. 25. 8-12-ig, Osztályozás és zárértekezlet. — Jun. 26. Magántanulók szóbeli vizsgája. — Jun. 29. Délelőtt hálaadó istentisztelet és zárünnepély. — Gyulafehérvárit, 1886 május 15-én. Az igazgatóság.

— **A székely-udvarhelyi 16m. kath. főgymn.** tanári kara és ifjusága által Kovács Antal 25 éves tanári jubileuma alkalmából a főgymnasium nagy termében 1886 június 17-én d. e. 9 óraker rendezendő ünnepély sorrendje: 1. Francia nyelv, Suppe egy dalműve után. Előadja az ifjuság zenekara. — 2. Negyvitő beszéd tartja Kórody Endre h. igazgató. — 3. Üdvözlő dal, Szövege Király Lajos tanártól, zenéje Zsaszovszky E-től. Éneklje az ifjuság vegyes kara. — 4. Alkalmi beszéd, tartja Király Lajos tanár. — 5. Jubileum csárdás. Ez alkalomra szerzette Bándi Vazul tanár. Előadja az ifjuság zenekara. — 6. Üdvözlő beszéd az ifjuság részéről, tartja Győrffy Károly VIII. oszt. tanuló. — 7. Hunyady induló, Erkelől, Előadja az ifjuság zenekara. — Délutáni 1 óraker közepéből a Koronai kertben. — Ezen ünnepélyre a jubiláns tisztelőit és barátait tisztelettel meghívja. Székely-Udvarhelyt, 1886. május 30-án, a rendezőség.

Főltalálók figyelmébe. A földmívelési- ipar és kereskedelmi miniszterium f. é. 24324 sz. a. körrendeletet intézett az összes törvényhatóságokhoz és kereskedelmi s iparkamarákhoz melyben, utalva ama kellemetlenségekre és időveszteségekre, melyeknek a főltalálók magukat kiteszik, amidea találmányuk szabadalmaztatását kérő folyamodásuk felszerelésénél az előirt alakoszerűségeket szem előtt nem tartják - hasonló ügyekben Benedek Lajos és társai szabadalmi irodáját ajánlotta figyelembe, (Budapesten muzeum körut 10 sz. a.) a mely ezen ügyek intézésére a kellő szakavatottsággal bír.

— **Pályázat.** Az üresedésben lévő csik-szent-mihályi segédkantórt — tanítói állomásra pályázat hirdetik. Évi jövedelme 1. a községtől 100 frt. 2. minden év szeptember 1-ső napjaiban gabona és ospora czímen 125 frt. 3. stóla jövedelem 20 frt. 4. Kepe czímen 23 szánfa. 5. lakás mely egy szoba, kamara, nyári konyhából áll, 2 szakaszú sertés ól, 300 négyszögöl veteményes kert, 6. 4 marhára való istálló a kantóri lakban. Pályázati határidő vége Julius 11. — Pályázók küldjék vagy hozzák be okmányokat is. — Csik-Szent-Mihály 1886. június 9-én. Szóts Imre s. k. lelkész.

Előnyös kereset.

Minden rangu állandó személyek, kik a törvény által megengedett állam- és magán-sorsjegyek rész letitizetés melletti eladásával (az 1883. évi XXXI. törvény szerint) foglalkozni óhajtanak, igen előnyös feltételek mellett mindenhol felvétetnek. Némi szorgalom esetében töke és koczkaztatás (risiko) nélküli havonta 100 egész 300. frt. könnyen kereshető. Ajánlatok a jelen toglalkozás megnevezésével intézendők a fővárosi váltóüzlet-társaság Adler és társához Budapestén.

Horgany vonal.

Az osztrák-magyar kir. kormányval egyetértőleg

A legbiztosabb, legjobb és legolcsóbb ut **FIUMÉBÓL NEW-YORKBA**

Gőzhajó **CALEDONIA** 2151 tonna

Elutazás Fiuméből június 15-én.

Közvetlen utazójegyek és közvetlen podgyász felvétele és tengeri szállítólevelek **Budapestről** és **Magyarország** más főállomásaitól **Eszakamerikába** bármelyik főhelységéhez.

Ezen társulat az egyedüli, melynek joga van **Magyarország főállomásairól** közvetlenül utijegyeket **Amerikába** való utazásra elárúsítani.

Szállítások a földközi-tengeren közbe eső kikötők számára elfogadtatnak.

Bővebb utasítást nyerni:

Adria-Compagnie által, valamint

BUDAPESTEN és FIUMÉBAN

Hoffmann S. és W.

Magyarország főügynökei Kenderson Brothers által (Horganyvonal.)

A lolírott, ki a ft. központi papságnak és ml. káptalannak olcsó, jó és a fővárosi készítményekkel versenyző munkáimmal szerencsés lehettem teljes megelégedését és tetszését kinyerni, bátor vagyok a megyei ft. papság b. figyelmét a következőkre felhívni. Készíték:

- 1 reverendát olasz giothból 18 frtért.
- 1 alapinóól 22 frttól 30 frtig;
- 1 nyári felöltőt, szövet vagy kamgarból, tetszés szerint 16 frttól 28 frtig;
- 1 nadrágot, lengvel vagy pantallion szabóssal 5 frttól 12 frtig;

Gyulafehérvárt, (Vár)

P é t e r M ó z e s,

székese gyházi fősekrestyés és férfi-szabó.

**Cristóf Ferencz-
féle**

Szobapadozat- fénymáz lak- szagatlan és gyorsan szárad.

Praktikus sajátosságánál fogva és egyszerű kezelés-módja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására. — Mindenki maga kezelheti. — A lakirozott szoba **két óra mulva** már használható. Különféle színekben (fedő-festék) és szintelen is kapható (csak lényességet adva).

Próbák- és használati-utasiást kaphatni a raktárakban.

Vidéki raktára: Gyulafehérvárt. Idősb Misselbacher J. B. -nél

Kath. könyvkereskedés és egyházi szerek műintézete

SZÜTS és TÁRSA

Budapest, II. ker. Ferencz-é bazára 16. sz.

Mindennemű **egyházi-szerek, egyházi-szövetek, miseruhák, festmények, szobrok, zászlók, lobogók** stb.

Szent áldozási és bérnialási képek

Kitünően ajánljuk az iskolai zárvizsgák alkalmával elosztásra szánt imakönyvek, képeinket, s **ifjúsági ajándékkönyveinket**. Ezek közül leginkább ajánlhatjuk a következő munkákat, a melyek mind tartalmuk, mind jutányos áruk tekintetében leginkább megfelelnek a gyermek-világnak:

Ifjúsági könyvtár, írta Munkácsy Kálmán **Hóvirágok** fiuk számára I. füzet 50 kr.

Ifjúsági könyvtár, írta Rajkay Czeczília. **Harmateseppek** leányok számára II. füzet 50 kr. **Csiesáky, egy év Párisban**, füzve 80 kr. vászonkötésben 1 frt 60 kr.

Egyszerre megrendelt 6 példánynál egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Arjegyzékeket egyházi szerekről, könyvekről, képekről s olvasókról kívánatra **bérmentve** küldünk.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomtatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtaján Gyulafehérvárt.